

Vídeňská studia a profesorská kariéra 1875 - 1928

Kousek mého života po odchodu rodiny z Kutné Hory

Robert Hartmann

(edice textu Alena Vrbová, Praha 2005)

Po vídeňské světové výstavě r. 1873 zreorganizována byla Umělecko průmyslová Škola vídeňská, tehdy jediná v mocnářství rakouském. **Dr. Rudolf Ehalberger von Edelberg**, později dvorní rada, zprvu docent dějin umění na vídeňské universitě, člen výstavního komitétu světové výstavy ve Vídni 1873 byl iniciátorem vzniku této umělecké školy. On spolupůsobil i při reorganizaci Umělecké akademie výtvarných umění ve Vídni a byl tu reorganizátorem vyučování kreslení na středních a odborných školách v Rakousku. Vydal mnoho publikací o uměleckém průmyslu a jeho školení a je duchovním zakladatelem Rakouského musea pro umění a průmysl. Stal se jeho prvním ředitelem. Škola, pod vlastním vedením, umístěna skoro stěsnána – byla v budově musea. Měla několik škol (Fachschule) odborných. Z těchto odborných škol odcházeli školení odborníci do umělecko průmyslových závodů ale zároveň i inteligentní učitelé různých odborných škol, které v té době (podle domácího průmyslu obyčejně s dílnami spojených) v různých končinách říše byly zřizovány. Odtud vyšlo mnoho umělců a zdatných učitelů a správců odborných škol a závodů, fedrujících umělecký průmysl.

V letech sedmdesátých bylo i u nás zakládáno mnoho středních a odborných škol. Pociťován byl však nedostatek školených, kvalifikovaných učitelských sil, zvláště na středních školách. Do té doby vyučovali zde kreslení pro nedostatek kvalifikovaných sil vedle na umělecké škole vzdělaných i různí malíři, technické i síly z jiných povolání. Ku vzdělání učitelů na středních školách (a odborných) zřízen byl při um. průmysl. škole zvláštní kurs, do něhož mohli vstoupiti posluchači s řádným předběžným vzděláním. Vypsaná stipendia přilákala do Vídně mnoho posluchačů.

Školní léta 1875 - 1878

Vídeň

I mne zlákala tato příležitost, ježto jsem od mládí projevoval nadání ku kreslení. Ukončiv reálná studia r. 1875 byl jsem po přijímací zkoušce z kreslení, které se každý nově vstupující musil podrobiti, přijat na umělecko průmyslovou školu do oddělení ku vzdělání učitelů na středních a odborných školách. Sešla se tu i pěkná řada krajanů Čechů. Podle mého záznamu a pokud paměť neselehává, byli po dobu mého pobytu zde 1875 - 1878 dále uvedeni spolužáci a dobří kamarádi. Někteří byli již ve vyšším ročníku, když já jsem přibyl, někteří přišli o 1-2 roky po mně.

Tomáše Štětku jsem již nezastihl, již někde působil, s **Malínským** jsem tu byl krátkou dobu, zemřel pak asi roku 1881 jako asistent na karlínské reálce. Byli tu současně se mnou: **Adolf Liebscher**, **Wojt. Brechler**, **Václav Nejedlý**, ... **Rozum**, **Jaroslav Janoušek**, ... **Stuchlík**, **Josef Krágl**, ... **Freitag**, o nichž vím, že působili na středních školách. **Vlad. Zoufal** působil na Moravě. **Bohumil Kopecký** a **Cyril Černý** zakotvili na průmyslových školách. **Josef Mašek** a **Antonín Špulák**, s kterým jsem studoval v Kutné Hoře až do VI. třídy, pak odešel do Kutné Hory, brzy přijal místo v Bulharsku, kde dosloužil.

Na německé školy se dostal Čech **Vojtěch Brechler**, ... **Hejtman**, **Kořenský** ... **Lindner** a ... **Hons**, jenž brzy se vrátil na českou reálku ... **Weigner** (bratr univ. Prof. Weignera) byl ve Warnsdorfě. Mezi studiem odešli, **Šlegl**, **Konvička**, **Němeček** – nevím kam – a ... **Hausmann**, jenž odešel na akademii do Mnichova. **Mohr**, jehož otec Čech žil v Dalmatii, odešel na učitelský ústav tamže, teprve mezi námi Čechy cítil se Čechem, ačkoli byl pochorvatštěn. V některých částech atelieru byli jsme sami Češi a s německými kolegy dobře vycházeli.

Většinu času vymezeného (8-12 hod. dopoledne) ztrávili jsme ovšem kreslením později malováním. Asi půl roku kreslili jsme dle plastických ornamentů ukázky různých slohů, většinou černou křídou, jemnější věci tužkou, pérem neb štětcem (sépií neb tuší) od nejstarších stavebních slohů počínajíce. Toto oddělení vedl docent **Hugo Ströhl**. Po prvním semestru postoupili jsme do kreslení figurálního, jež vedl profesor **Michael Rieser**. Pěstovány byly hlavně antiky týdně 20 hodin + 10 hodin več. V budově Rakouského Musea (ve sklepních místnostech) odlévány byly do sádry spousty antik, které zaplavovaly všechny školy rakouské

svými vzornými odlitky. Bohužel v tehdejší době studium antiky mělo převahu před kreslením tužkou případně perem a malováním dle přírody a bylo proto jemu věnováno mnoho času.

Profesor Math. Rieser, Tyrolák, byl vážený, zdánlivě nepřístupný muž, historický malíř, korektní malíř lidské figury a draperií. Jeho hlavní obor byla malba na skle a skládání oken z barevných destiček skleněných. Jeho kartony pro tento umělecký průmysl byly vzorné. Pokládám si za čest, že jsem mu byl troškou nápomocen při zvětšování jeho akvarelem provedených skic kdysi po jeho nervové nemoci, kde se mu nějaký čas ruka trochu třásla. Byly to ohromné plochy! Okna barevná pro „Votivkirche“. Pro každé okno bylo třeba několikero kartonů k sobě složených. Není bez zajímavosti, že kolegu **Václava Nejedlého** požádal za model pro jakéhosi světce. Má svou památku ve Votivním chrámu do dnešního dne ve Vídni. Měl krásný, mladistvý profil!

Komposice „Rieserovy“ byly přehledné, rozvržení areálů barevných harmonické. Při prosvitu světla jeho okna byla malebná. Při tom konturování postav lidských a řádně jejich biblických oděvů vpravdě zbožně působilo na pozorovatele vzhůru proti oknu. Však měl ve svém atelieru, kde jsem mnoho času strávil celé řady obdélných barevných sklíček na rámech okenních. Často dosti dlouho se rozhodoval, nežli se rozhodl pro některý barevný ton. Připomínám si to proto, že i jako náš učitel žádal od nás vždy korektní kresbu všeho a nemiloval nějaké neurčitosti a různé zatušování, vyžadující příliš důkladné pozorování nebo dokonce domyslení! Ten nás naučil kreslit! (Nach der Form!) Vzorem byla mu vždy skutečnost, příroda i vedení tužky.

U téhož profesora bylo možno již kreslit zátiší, a ptáky, hlavně pak poprvé přistoupili jsme k studiu dle živého modelu lidského těla. Zatím to byli různí dědečkové, pak ženy, muži jak se přihlašovali vždy v pondělí za modely. Živý model – tedy nelíčená příroda. Různé techniky také připouštěl, ale hlavním materiálem té doby byla černá roztírací křída, na tmavém papíře černá i bílá. Byli jsme seznámeni se všemi technikami, ani olejové barvy nevyjímaje. Byly to zajímavé školní výstavy našich prvních pokusů.

Od profesora Riesera postupovali jsme k prof. **Ferdinandu Laufbergerovi**, přednostovi odborného oddělení (Fachschule) týdně 20 + 30 hodin (večer akt). Prof. Laufberger byl svérázný, dokonalý umělec a výborný učitel! Pocházel ze Severních Čech – z Maria-Schein (Bohosudov). Sám nám vypravoval, že otec jeho byl malířem „en gros“ krajiny.

Doma měl otec celou řadu štafliček, na každé rámeček s napiatým plátnem, na něž zběžně z paměti nakreslil konturu krajiny. Měl motivy už naučené, s různými obměnami. Pak se chopil palety. Nejdříve namaloval modrou oblohu na prvním plátně, pak přistoupil k druhému, zase kus pomaloval modře – ale obloha jinak zformovaná. A tak, prošel všechna plátna – stačila-li mu barva. Ne-li, namíchal třeba jinou barvu oblohy. Užil celou stupnici barev pro různé nálady denní i večerní. Pak zase se vrátil k prvnímu plátnu, a maloval mraky postupně na všech plátnech až do posledního. To už ovšem míchal barvy stínů. A tak to postupovalo při malbě hor, skal a jiných předmětů v dálí. Pak teprve natíral stromy, balvany, chatrče a jiné, až se dostal do popředí, oživené vodou s vodopády, mlýny, chatrčemi a jinými předměty. Tu a tam pak vrazil nějakou figuru, koníčka neb kravičku jako štafáž. Za pár dní tucet obrazů krajin byl hotov!

Profesor **Ferdinand Laufberger** rozuměl dobře česky (kdysi na pražské Akademii byl spolužákem **F. Kolára ml.** - později herce Národního divadla. Pozn. A. Vrbová 2005) Byly případy, kde Čecháček, nedovedl-li se vyjádřit ještě dobře po německu na výzvu profesora svoji odpověď promluvil ve své mateřštině. Někdy byl totiž žákem malířské akademie v Praze. Byl dokonalým umělcem a učitelem, jenž dovedl své žáky nadchnout. Byl sice přísný, opravdový, ale přeci někdy přátelsky shovívavý.

Jeho koníčkem byly ornamentální kompozice zvláště sgrafit a intarsií ve slohu renaissančním. Na více veřejných budovách jeho práce a pro bankovky komposice. Kreslil se tu dále živý model, akty večer ve zvláštním teatrálním sále a zátiší. Vystřídány byly všechny běžné techniky, pěstován byl akvarel a zvláště perokresba. Velmi často jsme slyšeli: “Nach der Form zeichnen!“ Výbornou tuto zásadu uplatňoval všude, zvláště při perokresbách – jeho koníčku – až to šlo do rutinařství. Ale dobré to bylo! Zde bylo možno poznati a později upotřebiti vše, co u každého učitele kreslení se předpokládá, že ovládá. Ruka byla pevná, nebojácná.

Občas ukládána nám byla ornamentální komposice. Například váza, majolikový talíř, intarsie, závěsy a jiné. V té době mnozí jsme pilněji navštěvovali musejní knihovnu, posluchačům přístupnou a čerpali jsme pro svou práci. Všecky práce rozvěsili jsme v ustanovený den po tabuli, po plentách, po štaflích a třeba po stěnách. Profesor **Laufberger** podrobil pak všechny snesené práce věcné kritice. Pochválil dobré práce, uznával snahu, radil, poučoval, povzbuzoval. Mrzuté bylo, vyzněl-li pro někoho posudek jeho nepříznivě –

z uvedeného důvodu snažil se podruhé polepšiti! Jeho posudky byly vždy věcné, odborné, poskytovaly všem mnoho poučení. Z jeho školy odnášel si kandidát jen užitečné věci do budoucna. Profesor **Laufberger** byl vzorný muž, učitel na pravém místě, fedrující umělecký průmysl v různých odvětvích.

Samozřejmě každý řádný posluchač umělecko průmyslové školy musil navštěvovat předepsané přednášky v odpoledních hodinách a koncem každého semestru skládati z nich ústní zkoušky. Byla tu deskriptiva a nauka o stínu 1 semestr týdně 4 hodiny.

Centrální projekce 1 semestr týdně 4 hodiny (obojí s rýsováním)

Anatomie lidského těla, dva semestry, týdně 2 hodiny

Nauka o slozích stavitelských – výborný a nezbytný předmět, s rýsováním, týdně 4 hodiny, 2 semestry

Keramika, týdně 5 hodin celkem

Dějiny starověku, 1 semestr, týdně 2 hodiny

Dějiny středověku, 1 semestr, týdně 2 hodiny

Dějiny novověké, 1 semestr, týdně 2 hodiny

Metodika kreslení, 2 semestry, týdně 2 hodiny

Nepovinné předměty byly:

Fysiologie barev a nauka o barvivech, 1 semestr, týdně 1 hodina

Rozhledy po uměleckém průmyslu, 1 semestr nepovinný

Průmětnictví a nauku o stínu přednášel **prof. Bayer**. Zajímavé byly přednášky **prof. arch. Al. Hausera** a se zájmem jsme rýsovali podle předloh ukázky architektury různých slohů, někdy celé plachty jsme rýsovali a kolorovali. Ku konci roku připojoval „keramiku“. I k tomu předmětu kreslili a rýsovali jsme ukázky nádob něco jen v profilu, v průřezu, něco i barvami (jako řecké nádoby) bylo prováděno. Dějiny umění starověkého a středověkého tehdy přednášel **prof. Dr. Chmelař**, kustos musea. Dějiny novověké přednášel temperamentní **prof. Dr. Ilg**. Anatomii přednášel **prof. univ. MedDr. J. Triech**, universitní profesor, metodiku kreslení **prof. J. Grandauer**. Rozhledy po uměleckém průmyslu **doc. Bruno Bucher**, kustos Rakouského musea.

Řiditelem Umělecko průmyslové školy byl **profesor Jos. Storck**. Ježto tehdy umělecko-průmyslová škola umístěna (tísnila se) v budově Rakouského musea, měli jsme skoro denně příležitost prohlížeti sbírky musejní. (Později postavena byla samostatná budova vedle Musea pro umělecko- průmyslovou školu. To již jsem byl dávno absolventem). V desetihodinové přestávce mnozí z nás rozběhli jsme se po výstavních sálech (zvláště objevilo-li se tam něco nového) a tak mimoděk jsme sbírali nové vědomosti v tomto směru. Museum má bohatou odbornou knihovnu. Tato nám byla v úředních hodinách přístupná. Zvláště před kompozičním úkolem plnila se čítárna její posluchači. Vše bylo k dispozici.

V zimních měsících vždy v pondělí pořádána tu byla musejní přednáška z uměleckého průmyslu. Často jsme přednášky tyto navštěvovali zvláště když přednášející měl zvučné jméno v uměleckém průmyslu, ať teoretik neb praktik. Leckdy profesor **Laufberger** jako mimochodem se nás dotazoval, kdo z nás té či oné přednášky se účastnil a jaksi zkoušel.

Vyučování dělo se denně, vyjímaje sobota.

V atelierech pracovalo se vždy od 8-12 hod. v sále pro společné kreslení aktu (amphitetrálně upravován) kresleno bylo od 5-7 večer. Zde s námi modelovali akty (reliefy) i posluchači sochařské odborné školy (**prof. König**) na zvláštních pultech. Přednášky z theoretických předmětů byly většinou v odpoledních hodinách. Roku 1888 hlásil jsem se jako jednoroční dobrovolník, ale nikdy, ani u řádného odvodu (v Kutné Hoře) nebyl jsem uznán, pravidelně uznáván jsem byl za „flach“ nebo za „schwachtbrüctig“ prý jsem neměl předepsanou míru, tedy vojákem jsem nebyl – velká starost odpadla.

Ihned po nabytí absolutoria po 3 letech zažádal jsem o připuštění ke státní zkoušce z kreslení a geometrie (pro nižší) na středních školách. Zkušební komise úřadovala na vysoké škole techniky ve Vídni. Tehdy předsedou byl **dvorní rada profesor Kolbe**, profesor techniky, rodák z Liberce. Ještě během prázdnin došlo mě příznivé vyřízení mé žádosti. Očekával jsem najisto otázky z deskriptivy nebo z perspektivy. Překvapení mé bylo však veliké. Úkol zněl: „Die Hauptgestalten der griechischen Mythologie sollen in einem entsprechenden Aufsätze ihrem Wesen nach erklärt und mit Rücksicht gewürdigt auf ihre Bedeutung in der Bildenden Kunst werden.“

Byl jsem v Praze o těchto prázdninách (1878), pustil jsem se do práce, neboť lhůta k odeslání práce končila měsícem říjnem. Sháněl jsem pomocnou literaturu. Na přímluvu **Dr. Mir. Tyrše**, s nímž matka moje dobře se znala, zapůjčil mi s nevšední ochotou sochař umělec **Bohumil Šnirch** několik cenných grafických

děl mythologických. Svěřil mi je, ačkoliv mne předtím ani osobně neznal. Postrádal jsem knihovnu Rakouského musea, kde byl nevyčerpatelný zdroj. Proto jsem zkrátil své prázdniny, odejel jsem do Vídně k strýci, abych rozepsaný úkol z jiných ještě pramenů doplnil.

Po prázdninách na Akademii

Nato 1. října 1878 vstoupil jsem na Akademii výtvarných umění ve Vídni. Do teoretických předmětů jsem se nemusil již dáti zapsati, ježto jsem je absolvoval a vysvědčení měl na předešlé umělecké škole. Ale nedalo mi, abych někdy na akademii nevklouzl do sálu, kde přednášel **profesor architekt Nieman**. Mistr ve spletitých konstrukcích perspektivních. Jeho rýsování na tabuli (někdy dvojité) bylo vzorné, podivuhodné. Měl jsem dosti času ke studiu ku zkoušce ústní nemaje práci s theoretickými předměty. V prvním semestru byl jsem v oddělení **profesora Griepenkerla**. Málo kolegů dovedlo k němu přilnouti. Trval na určité metodě. Cítil jsem brzy, že zde mnoho nového nepochytím. Příliš vyzvídal o privátních poměrech posluchačů a vyzvídal, kdo chce býti učitelem kreslení a nikoli umělcem. Já bláhový jsem mluvil pravdu, že jsem ve stadiu zkoušek. Mimo to nepřál Čechům. Byl jsem ve stadiu zkoušky, a když od jiného kolegy zvěděl, že jsem odevzdal již písemní práci, že jsem Čech věděl, padl jsem v ukrutnou nemilost u něho! Podobně přinutil dokonce i jiné kolegy (a mnohým to bylo štěstím) k odchodu z jeho oddělení jak jsem se po bližším seznámení dozvěděl. Odešel jsem od něho roztrpčen.

II. semestr. Přijal mne **profesor Wurzinger** do své školy portrétové se studiem kostýmu a kresbu dle živého modelu. Materiál byly olejové barvy, zde jsem se seznámil s technikou. Zde jsem se sešel s **Gustavem Schmoranzem a Gustavem Frankem**, českým Židem z Votic. Tento pro nedostatek smyslu pro barvy jinak výtečný v kresbě, odešel brzy do školy pro mědirytinu. Šťastná to byla myšlenka! Stal se výborným umělcem v tomto oboru, takže časem stal se ředitelem ústavu pro vydávání bankovek v Petrohradě, kde se mu přímo skvěle časem vedlo, vždy k Čechům se hlásil.

U profesora **Wurzinger**a poznali jsme techniku olejových barev. Byl to pravý Vídeňák. Byl celkem málomluvný, upřímně radil a shovívavě korigoval. Byl dobrým rádcem ve volbě barev a jejich směsí. Volil vhodné modely – střídal muže se ženami i s mládeží. Věnoval pili při studiu v kostýmech i při charakteristických tvářích. Modely nechával až po dva týdny sedět (40 hodin) podobně jako občas akt. Studovalo se vše dopodrobna.

V zimě večer od 5 do 7 hodin, v letě od 7 do 9 navštěvoval jsem dále kreslení aktu, jež vedl výborný učitel – umělec profesor **Eisenmenger**, zkušební komisař figurálního kreslení při našich zkouškách z kreslení na středních školách. Mnoho mi na něm záleželo. Občas kreslili jsme u něho i dva muže současně, jako zápasníky a podob. Výklady jeho o činnosti svalstva přitom byly nanejvýš zajímavé a vždy věcné. Po schválení písemného úkolu povolán jsem byl ku klausurní zkoušce z ornamentálního kreslení u profesora **J. Storcka** na umělecko průmyslové škole a později 27. 12. 1878 ke zkoušce z descriptivy (na technice) u profesora vládního rady **Walsera**.

V té době nebyla ještě samostatná komise pro kreslení. Sešli se tam kandidáti pro učitelský úřad různých oborů technických. Moje místo bylo vedle nějakého přírodopisce. Ten tahal z kapes různé knížečky a škubal z nich lístky, z nichž chytře, aby nebyl dopaden, opisoval. Předsedou této společné zkušební komise byl již dvorní rada profesor **Hönig**, neboť krátce před tím profesor **Kolbe** úřadu toho se vzdal. Asi 20-30 kandidátů různých předmětů se tu sešlo. Několik profesorů střídalo se při dozoru. Ti kteří měli za úkol jen písemné práce, byli v poledne hotovi a odešli po odevzdání práce. Kteří jsme rýsovali, pokračovali jsme ve své práci ještě asi dvě hodiny odpoledne

U oběda v hostinci Zum Golden Sichel proti technice společně zasedali jsme s p. dvorním radou **Hönigem**. Do mého sousedství u stolu přisedl si kolega F. jistě úmyslně. Na papírku zhruba měl nějaký problém jednu z otázek z descriptivy načrtnutý. Nějak se v tom nevyznal. Měl jsem mu pomoci. Co jsem mohl, poradil jsem mu, ale bylo kolem nás mnoho očí, nebylo to snadné. Jak to dopadlo – nevím, nikdy více jsem se s tím kolegou nesetkal. Asi dobře. Byl v Táboře. Já sám jsem ve své práci taky chybil. Při osvětlení patky atticko-jonské několik dopadových bodů paprsků jsem špatně spojil, ač konstrukce byla dobrá. O tom dále.

Členy ústní zkoušky – vedle již zmíněného dvorního rady profesora **Höniga** byli: prof. univ. akadem. **A. Eisenmenger** pro figurální kreslení, prof. **J. Storck** pro ornamentální kreslení, vl. rada **Ed. Walser**, řed. reálky pro descriptivu, profesor techniky **I. Lützow** pro dějiny umění, univ. prof. Dr. **A. Frisch** pro anatomii a prof. **J. Šambera** pro jazyk český.

Všichni zkoušející komisaři byli přívětiví, někteří noblesní páni. Profesor **Eisenmenger**, který mne z akademie osobně znal, při zkoušce nabídl mi cigaretu – proháněl nás kreslením (z paměti) hlavy lidské v nejrůznějších polohách. To byl jeho zvyk, tomu nikdo neušel. Profesora **J. Storckeho**, jenž mi předložil ku kreslení akanthový list z korintské hlavice, dobře jsem uspokojil. Vládní rada **Walser** mezi zkouškou předložil mi moji klausurní práci abych si ji pozorně prohlédl. Ihned jsem shledal svou chybu ve spojení několika bodů při osvětlení atticko-jonské patky. A tu mi pan zkoušející s úsměvem pravil: “Jako byste tu chybu neudělal, poznal jsem ihned že to bylo pouhé přehlédnutí.“ Profesor **Lützow** při zkoušce z umění středověkého náhle se mne zeptal, odkud jsem. A když uslyšel, že z Kutné Hory, ihned mě dal otázku o chrámu sv. Barbory. Byl jsem na to připraven, neboť o něm bylo známo, že tak rád činívá a dává otázky z nejbližších architektonických stavebních památkách.

A ještě podruhé přišlo mé rodiště náhodou na přetřes. Prof. **Frisch** uložil mi nakreslit lidskou pánev a nasadit kosti až dolů. Pak jsem měl nakreslit svalstvo tvořící vnější formu. Vše se mi dobře dařilo, až při kreslení kosti holenní jsem se překl, a řekl jsem ...*der Schienbein*. Ihned jsem se však vzpamatoval a chybný člen opravil. Nato se mne náhle zeptal, odkud jsem. Odpověděl jsem: aus Kuttentberg“. On na to: „Das ist wohl wo in Böhmen?“ A já na to:“Jawohl, im Časlau Kreise.“ Na to on: “Nachdem sie aus Časlau Kreise sind, da können Sie ganz ruhig *der Schienbein* sagen!“ Tím byla má zkouška z anatomie ukončena s dobrým výsledkem. Zkouška z jazyka českého byla velmi snadná u profesora **Šembery**.

Když předseda komise dv. rada **Hönig** vydával koncem února 1879 vysvědčení, sděloval mi, že já jsem nejmladším kandidátem učitelství na středních školách, kteří za jeho předsednictví komise byli aprobováni. Ač se mi dařilo malovat hlavy, neměl jsem peníze a vyhlídka na podporu v cizině nebyla, nemohl jsem o dalším uměleckém výcviku ani pomyslet. A tak sny o Mnichově a Düsseldorfu – krajinářství – zapadly.

Léta 1880 - 1881

Po dvou letech 1878/79 a 1879/80 na umělecké akademii ztrávených musil jsem hledat výživu a rozhodl jsem se hledat si místo na střední škole. Nedostalo se na mne, byl tehdy přebytek zkoušených sil a proto jsem byl přidělen na c.k. čes. reálku v Ječné ulici v Praze jako zkušební kandidát. Podporu 100 zlatých ročně jsem dostal. Přidělen jsem byl prof. A. **Studničkoví**, jenž vyučoval kreslení ve vyšších třídách. Asistentem tu byl tehdy dobrý kolega, **Ferdinand Vaněk**. Modelování? S tímto jsem se brzy spřátelil. Mimo to vystřídal se tu mezi rokem několik kandidátů – kolegů, na něž se také nedostalo, mezi nimi kolega **J. Jäger** a Jan **Čermák**. Bylo naší povinností účastnit se též vyučování kreslení v nižších třídách kde vyučoval profesor **Mužák**, manžel spisovatelky **Karolíny Světlé**. U tohoto asistoval (po ...Anýžovi později redaktoru Národních listů) **Naňka**.

Prof. Al. **Studnička** vynikal svojí iniciativou, svojí sečtělostí a svým rozhledem v tehdejším uměleckém průmyslu. Vynikal svojí výmluvností a pohotovostí a květnatostí naší mateřštiny. V každém odvětví uměleckého průmyslu ihned se vyznal, svoje vědomosti a názory rád uplatňoval při svých výkladech a korekturách (Byl redaktorem Průmyslových listů). V té době počal vycházeti jeho redakcí (a hlavním spolupracovníctvím) „Český kreslíř“. S obdivuhodnou pílí věnoval se tomuto odbornému časopisu snad jedinému toho druhu na celém světě. Jemu věnoval veškerém svůj volný čas a nelitoval nákladu, spojeného s vydáváním grafických příloh. Byl to eminentně vedený odborný časopis jak svým originálním a věcným obsahem, tak i svojí typografickou úpravou. V té době nebylo nic lepšího.

S radostí vzpomínám toho, jak on a **Ferd. Vaněk** neúnavně např. zkoumali rozměry lidské hlavy a části obličeje a konečně ustálili se na sedmidílném rozměru od temene až ku spodině brady. Ve sbírkách kabinetu pro kreslení bylo tu bohatství zdařilých odlitků antických hlav dorostlého člověka. S rekonstrukcemi ornamentálních motivů zvláště renaissančních často i mne pověřoval. Hodil jsem se mu svými znalostmi z umělecko-průmyslové školy. Profesor **Studnička** vždy dlouho uvažoval a rozvažoval nežli se rozhodl pro konečný výsledek. Příležitost k nějaké diskusi často se tu naskytovala. Jednalo-li se o myšlenku s kreslířským oborem souvisícím co by novotou zaváněla v debatách o tom, svůj názor uplatňoval a odůvodňoval profesor **Studnička** přesvědčivě a velmi energicky.

Třeba druhého dne již přinesl již napsané cele rozvedené pojednání o thematu poslední debaty, neboť byl pohotový a obratný stylista a spisovatel u něhož nebyl nedostatek vhodných technických výrazů.

Prof. **Mužák** byl tehdy již starý a churavý muž. Rád promlouval při hromadném vyučování o všeobecných pokynech, ale hlavní práci přenechával trochu těžkopádnému asistentovi **Naňkovi** a nám kandidátům. Říkával často.“Vy mladí musíte nám stoupati na ramena!“ Poznal jsem jeho choť, paní **Karolínu Svět-**

lou, ale ona tehdy již trpěla nějakou oční chorobou a nosovala černé brýle. Pro moji máti darovala mi svůj spis „Kříž u potoka“ s dedikací a vlastnoručním podpisem. Mužák už se nehodil do té doby, ač měl velké zásluhy o začátky kreslení, ale hlavně o kaligrafii, které už v letech sedmdesátých bylo odzvoněno.

Mnoho poznatků odnesl jsem si z doby svého zaučování z české reálky v Praze II. Připomínám si malou událost, která se sběhla několik dnů před sv. Františkem tj. 9. března. V přestávce desetiminutové vstoupil pan rada Š. do sborovny, nesa uzavřený dopis s jménem mé matky. Usmívaje se, pokročil k hloučku „nejmladších členů sboru, kandidátů“ přímo ke mně. Privil: „P. z. i. V. z Vídně přiložil tento dopis ke svému, abych Vám jej odevzdal, že je pro Vaši paní máti.“ V očích jeho a ostatních kolegů získal jsem nemálo!

Když byla posledního dne školního roku 1880-81 žákům rozdána vysvědčení, byli jsme my kandidáti povoláni do ředitelny, kde nám pan **školní rada Jan Šťastný** po náležitém proslovu vlastnoručně vydával vysvědčení o vykonání zkušební praxe. Dostavilo se nás do ředitelny asi patnáct kolegů – kandidátů různých předmětů k slavnostnímu ukončení. Jako podpora toho roku vyplaceno mi bylo 100 zlatých ročně ve dvou splátkách.

Léta 1881-1889

Ve školním roce 1881/1882 uprázdněno bylo místo asistenta na Karlínské reálce, tehdy ještě obecní. Byl jsem přijat. Řiditelem byl tu tehdy výborný organisátor **Bartoloměj Pavlíček**, kdysi profesor kutnohorské reálky, švagr ředitele **Jiřího Zacha**, rovněž dobrý přítel kdysi mého otce. Vedle asistentury svěřeno mi bylo i samostatné vyučování v V. třídě. Byl jsem tak zvaným asistentem se samostatným vyučováním. Asistoval jsem při kreslení u profesora **J. Škody**, při rýsování u profesora **V. Smolíka**. Snažil jsem se uplatňovati svoje vědomosti nabyté jednak ve školách tak i zkušeností nabyté při konání zkušebního roku u profesora **Studničky a Mužáka**.

Současně navštěvoval jsem vyučování modelování na české technice v Praze u profesora **T. Seidana**. Jakousi znalost tohoto odvětví umění přinesl jsem si sice již z vídeňských uměleckých škol, ale neměl jsem ji za dostatečnou praxi ku získání aprobace pro tento předmět. Celoroční večerní návštěvou nabyt jsem ji složením zkoušky v roce 1883 v Praze. V té době vypisovala se místa na středních a zvláště na odborných školách s modelováním a to bylo hlavní pohnutkou k tomu kroku.

Čtyři roky ztrávil jsem na karlínské reálce jako asistent se samostatným vyučováním, pátý školní rok 1885/86 byl jsem suplentem. U profesora **J. Škody** seznámil jsem se s praktickým vyučováním našemu krásnému a zajisté důležitému předmětu. U něho vnikl jsem do podstaty tohoto předmětu v každém ohledu. Lepšího vzoru nemohlo mi býti dopřáno. On sám přišel také z vídeňské akademie umění. Byl to učitel dokonalý, neúnavný a jako člověk mírný a uznalý. Rád vzpomínám na tuto první dobu svého působení, kde jsem měl příležitost pro sebe tolik získati. Výborně dovedl Škoda rozpoznati, co se pro školu hodí a co nemá ceny. Neuzavíral se proti hlasům novějších názorů již tehdy se hlásícím, a líbilo se mi, když propouštěl při kreslení ornamentů (tehdy hromadně ve III. třídě a po jednotlivu i ve IV. třídě) motivy i ze slovácké ornamentalit lidové. Ku každému byl ochoten a uznalý. Kandidáti učitelství kreslení rádi vyhledávali karlínskou reálku pro vlastnosti profesora **Škody**. Však se jich tu mnoho vystřídalo.

Roku 1886 jsem se oženil v Karlíně v neděli v chrámu sv. Cyrila a Metoděje v přesvědčení, že nejbližším školním rokem zůstanu nadále na karlínské reálce. Sotvaže jsem se do svého bytu nastěhoval, došlo mně pozvání do zemské školní rady. Pan zemský školský **inspektor Pavlíček** mi dal na uvážení, chci-li zůstat pro školní rok 1886/7 nadále v Karlíně, nebo chci-li jít suplovat do Třeboně na obec. gymnásium, kde se otevírala II. třída postupně za zrušenou I. a II. třídu gymnasia státního. Sděloval mi, že starší suplenti Vaněk a Naňka odmítli tam nastoupiti, a ježto jsem byl na radě, žádal ode mne, abych se určitě rozhodl do 24 hodin. Druhého dne jsem přišel s kladnou odpovědí a třetího dne jsem se sám odebral do Třeboně, na místo, které do té doby měl v držení profesor **Kasparides**, jenž byl

přeložen na c k nižší gymnásium na Smíchově.

V **Třeboni** jsem vyučoval kreslení ve všech třídách, geometrii a rýsování ve II-IV. a krasopisu v I. a němčině (!) v I. tř. Po jednoroční supletuře byl jsem ustanoven definitivně, ale plat byl o 200 zlatých nižší, než jsem měl na státním ústavu. Celkem jsem tu ztrávil tři roky. V té době zavítal do Třeboně odborný inspektor pro kreslení **A. Anděl**. Návštěva jeho dobře pro mě dopadla.

Profesorská léta 1890 - 1914

Po zrušení vyšších reálných tříd při střední škole v Plzni (Gautschovy ordonance) zřízena byla mocnou intervencí města (starosta **Pecháček**) postupně samostatná státní úplná reálka. Na tuto jsem byl bez konkursu roku 1889 povolán. Roku 1890 udělen mi byl titul profesora. Vyšší třídy reálné připadaly ihned k novému ústavu. Tím jsem dosáhl konečně toho, býti profesorem na vyšší reálce.

Po roce 1890 dosavadní ředitel **Fr. Částek** odešel na trvalý odpočinek, na reálku povolán byl ředitel z Hradce Králové, **Fr. Hoza**. Na gymnasium **Fr. Šafránek**. Vládní rada **Hoza** byl jaksi zklamán a snad nespřímně informován o plzeňském ústavu, byl zprvu nepřístupný, břitký pán, ale později osvědčil se jako uznalý, ovšem přísný muž, jenž žádal striktní vykonávání úřadu, vždy sám byl toho vzorem. Brzy jsme spolu dobře vycházeli. Roku 1890 povolán byl na zdejší reálku za suplenta **Fr. Lepš**. Asistentem tu byl **Ed. Horský** (zároveň mě přidělený zkušební kandidát) a později **Jos. Brož**. Profesor **Knor** zůstal na gymnasiu, suplent **V. Nejedlý** odešel do Domažlic. Tento a profesor **Boh. Kopecký** na průmyslové škole zde, byli mými kolegy ve Vídni.

Na reálce plzeňské rozvinul jsem svou činnost dokonale, neboť jsem tu byl prvním kresl. A cítil jsem se tu velmi šťastným a spokojeným. Ředitel **Hoza** měl zájem o kreslení. Líbili se mu diagramy které jsem kreslil pro vyučování kreslení lidské hlavy, při nichž jsem užil zkušeností u profesora **Studničky** nabytých, a množství diagramů mnou zhotovených pro hromadné vyučování slohových ornamentů.

Ve školním roce 1895/6 bylo několik míst vypsáno na středních školách pražských. Věděl jsem již v březnu t.r. že jedno mi bude uděleno. Po pětiletém působení v Plzni byl jsem povolán na střední školu v Praze III. Byla to právě zestátněná bývalá Městská střední škola. Během tohoto roku bylo provedeno úplné rozdělení tohoto ústavu ve dva, v samostatné gymnasium a samostatnou reálku. Podobně jako v Plzni. Již v mém jmenovacím dekretu bylo uvedeno, že po rozdělení ústavu budu přikázán reálce. Na reálku dostal se z Plzně můj bývalý představený vládní rada **Fr. Hoza**. Na gymnasium i **K. Nečásek**. Bývalý ředitel **Martin Pokorný** odešel na trvalý odpočinek.

Přede mnou tu byl profesorem kreslení **J. Patrčka**, ani jsem ho nepoznal, když já jsem nastoupil, byl v té době churav a již na odchodu. Suploval ho **J. Moučka**. **Jos. Jäger**, který tu rovněž před tím suploval, stal se definitivním v Třeboni. Byl to můj bývalý kolega z reálky a i z Umělecko-průmyslové školy ve Vídni. Budova oběma středním školám malostranským nestačila. Reálka zůstala v původní krásné budově, gymnasium se přestěhovalo do paláce na Malostranském náměstí. Praha III. ředitel **Hanzl**. Sešel jsem se tady zase po roce s bývalým ředitelem z plzeňské reálky vl. r. **Fr. Hozou**, s nímž mi dále bylo dopřáno mnoho let sloužit. Požíval jsem plně jeho důvěry a vždy jsem si ho vážil. Za jeho působení povolán byl na naší reálku (nyní Nerudovu) druhý kreslíř, milý a dovedný kolega **Jos. Soukup**, s nímž jsem byl kdysi rok na vídeňské akademii.

V té době ústav měl 14 tříd, plně navštěvovaných. Všecky třídy měly paralelku. Usiloval jsem o to, aby vedle první kreslírny byla kreslírna druhá, neboť dosavadní stav byl neudržitelný. V osobě p. vl. r. **Hozy** našel jsem nejpovolanejší osobu pro toto zařízení. Měl nekonečné starosti a jednání jak se státem, tak i s majitelem budovy – město Praha, ale provedl vše dokonale. Bohužel jsou kreslírny s kabinetem a sbírkou pomůcek na jižní straně, ale vše i modelována je v jedné řadě, ve II. patře budovy. Dvě přičky musely být odstraněny, podlahy všude frýsky nahrazeny a rámce pro tištěné předlohy na zdech připevněny, sbírky vhodně umístěny a jiné. Velkou zásluhu si tím získal **Hoza** o kreslení na tomto ústavu do budoucna! Znovu jsem kreslil diagramy hlavy lidské a mnoho ukázek ornamentů typických slohů. Podobných pomůcek jsem tu vůbec nenalezl. Mnoho práce a času jsem škole věnoval, ale byl jsem konečně v Praze.

Po odchodu řed. vl. r. **Hozy** nastoupil jeho úřad ředitel **R. Branžovský** z Hradce Králové. Byl mým kolegou na reálce v Plzni, ale tehdy byl okr. inspektorem a jen jednou jsem s ním v té době mluvil. Ale když do Plzně přijel představil se řediteli **Hozovi** a znal jsem ho trochu již z doby svých studií ve Vídni, kde on studoval na universitě moderní jazyky a bydlel s mým kolegou **F. Živnůstkou**. S ním se znal z doby, kdy spolu byli žáky tábořského reálného gymnasia.

Richard Branžovský byl moderní filolog. Vycházeli jsme všichni velmi dobře s ním. Roku 1911 churavěl. Jako subsenior mezi rokem několikrát jsem zastupoval. U správy ústavu pak 3 léta 1911/12, 1912/13, 1913/14. Jako subsenior sboru byl jsem tehdy pověřen správou ústavu, ježto ředitel **Branžovský** dostal dovolenou celý rok. Tato dovolená pro nemoc dále mu byla prodloužená, takže jsem vedl správu po 3 roky, tj. 1911/12 – 1913/14. Rok 1913 tedy v aktivitě udělen mi byl titul školního rady. Toho roku vdávala se dcera Marie. Správa ústavu byla doba pro mne velmi nemilá a zodpovědná. Sbor profesorský byl výborný, snaživý a kolegiální, ale přeci se tu nalézali členové, kteří svému staršímu kolegovi, který se snažil vždy a všude v dobrém vycházeti se všemi členy sboru, pod nohy hodili mnohý klacek za dobu jeho ředitelování.

Okolnosti nedovolovaly – jak sám pan zemský inspektor dvorní rada **K. Nečásek** mne ujišťoval, abych své místo jinému předal. Nehodili se mu k tomu osobnosti, které tehdy službou byli mladší, a profesor **Vojtíšek**, který by se byl k tomu nejlépe hodil, byl právě jmenován ředitelem reálky v Kutné Hoře. Po řediteli **Branžovském** stal se ředitelem profesor **Ondřej Mentberger**, ale nežli jsem odevzdal správu ústavu, byl jsem v Rusku). Za něho zase pro mne nastaly spokojenější doby, ale jen na krátko.

Pro rheumatické bolesti občasné – někdy po letech – měl jsem za svého působení jedinou (měsíc trávající) dovolenou 1907-8 v Píšťanech. Prý to byla vyléčené tuberkulóza kostí, vždyť já jsem mimo nemoc, když mi bylo 8 let, vážně nezastonal do té doby.

Deset měsíců „jinostrancem“ v Rusku

Ve školním roce 1914/15 měl jsem však celoroční dovolenou „nedobrovolnou“. Syn Ant'á maturoval. Dne 4. července 1914 odejel jsem na prázdniny do Ruska k návštěvě tam nedávno provdané dcery (1911) za ředitele cukrovaru inž. chemie **Vladimíra Vitáčka**.

Odejel jsem s manželkou, synem a druhou dcerou, když se mi na policejním ředitelství dostalo ujištění, že žádné nebezpečí války nehrozí. Mě i synovi byl vydán pas již asi týden před tím – ačkoli syn byl již ve svazku vojenském (já ním nikdy nebyl) a po prázdninách měl nastoupiti službu jako jednoroční dobrovolník! Hned po příjezdu za hranice poznal jsem, že je situace vážná. Všude samé vojsko. Sotva jsem dorazil na místo, nastaly výslechy úřadů a pasy nám byly odebrány. Na zpáteční cestu nebylo vůbec pomýšlení. Dostali jsme se do seznamu cizinců, snad podezřelých. Zvláště syn, který byl ve svazku vojenském. Když se prázdniny končily, žil jsem v stálém rozehvěvání, neboť bylo vyloučeno jakékoli písemné spojení s domovem. Žil jsem sice v kruhu rodiny, ale ve stálých obavách o budoucnost. Vždyť i zeť nebyl ruským příslušníkem. Minuly prázdniny, kdy jsem našel písemnou cestu přes Bulharsko, ale vše to bylo marné. Ani rekomando dopis na přítele E. S. **Vráze** do Chicaga se na své místo nedostal.

Koncem měsíce srpna ztrávili jsme, zeť, syn a já ve vězení v Čigirině, kam byli všickni „jinostranci“ mužského rodu svázení. Byli jsme postaveni na roveň politických vyšetřovanců – jak nám náčelník vězení při našem příchodu oznámil. Celkem se nás tu sešlo přes 70 zajatců, z nichž velká většina byli Slované a asi třetina Čechů. Asi po týdenním pobytu zde byli jsme propuštěni do svých domovů. Několik jich bylo zadrženo, měli prý se zodpovídati z různých svých činů. Ušli jsme daleké cestě do Permi, která byla na dalším programu. Ve vězení se dobře s námi jednalo, ovšem že jsme se musili podrobiti všem předpisům vězení. V kruhu rodinném dále jsem trávil čas ve svém ruském domově. Celá historie by se dala o tom napsati! Minuly vánoce, minuly velikonoce, až přišlo jaro. Konečně bylo nám povoleno žádati o odjezd. Po desetiměsíčním pobytu v Rusku a po osmidenní jízdě vrátil jsem se do Matičky Prahy dne 9/5/1915. Jeli jsme přes Odessu, Jassy, Pešť a Vídeň, přespávající stále v železničních vozech. Službu svou ovšem již jsem nenastoupil. Za mé nepřítomnosti moje místo suploval kolega Jos. **Mandl**, před tím můj asistent a zkušební kandidát, milý a snaživý kolega. Současně s ním tu suploval Julius **Bous** za nemocného profesora J. **Soukupa**.

Léta 1915 - 1928

Když jsem se na začátku školního roku 1914/15 nedostavil k nastoupení do svého úřadu, musil ředitel **Mentberger** učiniti úřední oznámení. Výplata mého služného byla zastavena. To jsem předpokládal a měl jsem starost. Proto bylo první mou starostí při příjezdu, aby mi byl zase plat poukázán. Byl to pěkný obnos za dobu od 1. 9. 1914 - 1. 5. 1915. Bylo s tím spojeno mnoho nemilých pochůzek po úřadech, různé dotazování a vykládání. Po dvoudenním vyjednávání bylo mi služné správně vyplaceno.

Horší bylo, když jsem několikrát byl vyslýchán na policejním ředitelství po příčině mého meškání v Rusku. První výslechy vedl jakýsi vojenský major-auditor. Později na vojenském komandu v Praze III. nadporučík Dr. P., t.č. žalobce v procesu proti Dr. K. **Kramářovi**. Současně se mnou vyslýchán byl i dvorní rada prof. Dr. **Reinsberg**, jenž o něco dříve se z Ruska, z návštěvy své dcery, vrátil. Velký zájem úřadů byl o tom, kde se můj syn toho času nalézá. Já však – bohužel – neměl jsem sám o něm prázdných zpráv. Z Ruska byl jsem propuštěn mimo jiné i proto, že jsem byl přes 55 roků star.

Syn Antonín propuštěn nebyl a brzy po mém odjezdu dovezen byl do Permi s mnoha rakouskými zajatci. Asi po roce vrátil se do Kijeva, jako legionář projel celou Asií do Japonska, a po pětiletém pobytu v cizině vrátil se z Vladivostoku do vlasti průplavem Suezským roku 1919. Jako podplukovník letectva vstoupil na odpočinek roku 1939.

Ve školním roce 1915/16 nastoupil jsem službu, byl jsem ale churav, vzpomínky na osud dcery a syna v Rusku neblaze na mne působily. Roku 1917, když se blížila šedesátka, vstoupil jsem do výslužby. Chybil jsem! Měl jsem sloužit ještě rok, do 1918! Byl jsem „staropensistou“.

Na malostranské reálce sloužil jsem od roku 1895 – 1917, plných 22 let. Byl jsem po celou dobu správcem kreslírny a sbírek. Ve svém povolání byl jsem šťasten a pokud jsem dovedl, věnoval jsem se mu oddaně a s láskou. Těžce jsem se loučil, když jsem řediteli O. **Mentbergrovi** odevzdával školní klíče.

Za pobytu v Rusku máje dosti času mnoho jsem skizzoval a maloval. Ale potají, velmi opatrně, máje nemilou zkušenost (poznámka A.Vrbová 2005 - jakýsi mužik ho udal, že maluje mostek a považovali ho za rakouského špióna)! Celou sérii aquarelů, drobných studií a perokreseb podařilo se mi i přes velmi podrobnou hraniční přehlídku v Ungeni (hraniční stanice mezi Ruskem a Rumunskem) pronést až do Prahy. Mnoho maleb i kresebných studií jsem musil v Rusku nechat, mnohým spřáteleným českým rodinám jsem zanechal památky. Mnoho pohledů na charakteristickou krajinu ukrajinskou doma jsem provedl později v oleji ve větším rozměru i v akvarelu.

Ježto příjem staropense odpočinkový (v době válečně 1.9.1917) byl malý, nabídl jsem své síly Arcibiskupskému gymnasiu v Bubenči. Vyučoval jsem kreslení (a jeden rok i přírodopisu) až do konce školního roku 1927/28. Znovu jsem se s radostí pustil do práce. Přestal jsem, když už se blížila sedmdesátka. Tím jsem ukončil své učitelské povolání, v němž jsem se cítil vždy spokojeným. Rád vzpomínám i na tuto dobu, zvláště na zemřelého ředitele P. T. J. Dr. **Tučka** a na dobré žáky.

V době od 1.9.1924 – 1.8.1926 současně jsem byl ředitelem Štefánikovy koleje v Praze – Bubenči. Náročnost mladých vysokoškoláků slovenských byla příčinou, že jsem se svého místa vzdal.

Vracím se trochu zpět.

Ve vyučování kreslení měl jsem od počátku svého působení cestičku již vyšlapanou. Ale rád jsem přijímal novoty, rád jsem se zbavoval toho, co se mi zdálo být přítěží. Pátral jsem po tom, co zájem žáků vzbuzuje a podporoval jsem to dobré, co potřeboval – po mém náhledu – budoucí technik. Kde jinde než na reálce sbíral student své vědomosti pro technická povolání – vedle všeobecného vzdělání?

Na přelomu století IX. a XX. ozývaly se nové směry v umění a i v uměleckém průmyslu. Tyto zapůsobily vlivně i na vyučování kreslení. Příroda mocněji hlásila se ku svému právu. Naturam ex pollas furca, tamen usque recurret! Brzy se změnilы osnovy ve prospěch kreslení. Kolem profesora **J. Škody**, později odborného inspektora pro kreslení na středních školách vytvořil se kroužek, k němuž jsem se milerád připojil.

Jakási volnost dostala se do vyučování kreslení, drátěné modely odkládány většinou na odpočinek. Zbavovali jsme se přílišnému vyučování geometrie, a vraceli jsme se ku kreslení dle skutečnosti, dle přírody, nejdokonalějšího a nevyčerpatelného zdroje všeho vědění a tvoření. Byla tu možnost uplatnit své názory a uplatňovati je při daleko více příležitostech než předtím. V patřičné rovnováze nepřestal jsem ve svém ústranní i na dále pěstovati slohový ornament plastický i polychromovaný a vítal jsem i studium živé lidské hlavy, ovšem v okruhu schopných žáků.

Stěžil jsem se všech přehnaných výstřelků, tak zvaných ornamentálních (mnohdy bezduchých) komposic, jimiž byly nejen školy střední, ale i měšťanské jeden čas zaplaveny. Na štěstí tato vlna brzy odplavala.

Příroda byla a zůstane zdrojem všeho lidského bádání. Z toho zdroje čerpá zvláště výtvarné umění všech věků a všech národů. Již při prvním kroku ve školním vyučování kreslení nutno svěřené žáky uváděti i ku poznání této pravdy. Veškeré umělecké školy vedou k témuž cíli své svěřence. Takto školení učitelé kreslení hravě a se zdarem provedli převrat. Kreslili a kreslí a malují se svými žáky nejen součástky rostlinstva poznávaje jejich přirozenou, organickou stavbu, po případě i menší živočichy i v různých polohách. Na

motýlech, živoucích květech přírody, například možno studovati nejen absolutní symetrii, ale i harmonické rozložení barevných skvrn.

Místo modelů geometrických těles nastoupily různé krabičky, sešity, knihy, skleničky, džbánky a láhve, předměty známé žákům z jejich okolí a denní potřeby. Místo modelů skutečnost. Kreslení a malování drobných zátiší a vhodných motivů vzbuzuje zájem žáků a dovede je upoutati k věci, neboť brzy poznávají účel své práce, z níž mají prospěch a radost. I střízlivé návrhy plakátů, oznámení a nadpisů je těší a daří se, zvláště když předcházela náležitá průprava v psaní vhodného písma pro budoucího technika velmi důležitá.

Pěstování kreslení dle přírody vítal jsem snad i z toho důvodu, že jsem sám do dnešního dne milovníkem přírody a že mne dodnes neopustila libůstka ve sbírání a studování například motýlů stejně jako vycházka do volné přírody s barvami, štaflíčkem a plátnem abych si domů odnesl kousek té nádherné přírody a těšil se z těch šťastných chvil pozorováním ji ztrávených.

Samozřejmě stavěl jsem se vždy proti proudu, kdy i v řadách našich kolegů agitovalo se pro pěstování všelijakého hračkářství a lepenkářství na úkor našeho eminentně vzdělávacího a významného předmětu, jak z praktické tak i ethické stránky. Spatřoval jsem v tom degradaci našeho předmětu a ořesení rovnocennosti učitelů kreslení se středoškolskými kolegy profesory jiných předmětů. Bohudíky k tomu nedošlo!

Mnoho krásných okamžiků prožil jsem za dobu svého působení učitelského na středních školách! Přestávám na tom, co jsem tu napsal.

Se svými představenými a kolegy vždy jsem vycházel v nejlepší shodě, jen jsem neuspokojil dva mladší kolegy, kdy jsem byl jako senior pověřen správou ústavu po tři školní roky za nemocného ředitele. Dnes se mi to zdá býti směšné!

Mnoho inspekcí se strany ředitelů,(Pokračování zápisků se nedochovalo.)

Z rukopisného originálu přepsala alena.vrbova@seznam.cz v březnu 2005